

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра теорії і методики природничо-математичних дисциплін
початкової освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекрутації
проф. Гаврилюк С. В.

Протокол № 2 від 17.10.2018 р.

Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям

Програма

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

за спеціальністю 012 Дошкільна освіта
освітня програма Дошкільна освіта

Програма навчальної дисципліни «Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям» для студентів підготовки бакалавра за спеціальністю 012 Дошкільна освіта 25 вересня 2018 р. – 12 с.

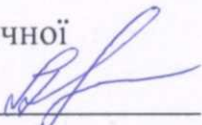
Розробник: Зінченко М. О., кандидат біологічних наук, старший викладач кафедри теорії і методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Рецензент: Іванців О.Я., кандидат біологічних наук, доцент кафедри ботаніки та методики викладання природничих дисциплін Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії і методики природничо-математичних дисциплін початкової освіти
протокол № 2 від 12.09. 2018 р.

Завідувач кафедри: (Пріма Р.М.)

Програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною комісією педагогічного факультету
протокол № 1 від 17.09. 2018 р.

Голова науково-методичної
комісії факультету (Антонюк В.З.)

Робоча програма навчальної дисципліни
схвалена науково-методичною радою університету
протокол № ____ від ____ . ____ 2018 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Таблиця 1

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньої програми «Дошкільна освіта»

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	01 «Освіта» 012 «Дошкільна освіта» «Дошкільна освіта» «Бакалавр»	Нормативна
Кількість годин/кредитів 4		Рік навчання 2-й
		Семестр 4-ий
		Лекції 26 год.
ІНДЗ: €		Практичні 24 год.
	Самостійна робота 62 год.	
		Форма контролю: залік

2. АНОТАЦІЯ КУРСУ

Метою викладання навчальної дисципліни «Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям» є допомогти студентам опанувати принципи організації пізнавального процесу на засадах дитиноцентристської педагогіки через освоєння інноваційних форм і методів навчання і виховання.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям» є отримання студентами базових знань про довкілля (природне, предметне, соціальне), дії дитини в довкіллі, безпеку її життєдіяльності; озброєння методикою формування у дітей елементів природничо-наукової картини світу; оволодіння студентами системою загальних та специфічних законів про природу, соціум та поняттями, що пов'язані з ними; дослідження процесів взаємодії дитини із довкіллям через організацію відповідного розвивального середовища; вивчення закономірностей інтелектуального розвитку дитини, процесів її соціалізації та формування цілісної особистості дитини; визначення принципів, форм, засобів, методів і прийомів роботи з дітьми в довкіллі.

3. КОМПЕТЕНЦІЇ

До кінця навчання студенти будуть компетентними у таких питаннях: методологічні, психолого-педагогічні і лінгводидактичні засади методики

ознайомлення дітей з довкіллям; мету, завдання і зміст Базового компонента дошкільної освіти, базової та варіативних (загальнопедагогічних і тематичних) програм і документів з актуальних проблем сучасної дошкільної освіти; бути обізнаними з результатами наукових досліджень у галузі фахової методики, інноваційними технологіями ознайомлення дітей з довкіллям; знати вимоги до проведення різних видів і типів занять з ознайомлення дітей з предметним і соціальним довкіллям; розуміти значення і місце дитинства в сучасному освітньому просторі.

Студенти повинні вміти організовувати навчально-виховну роботу в довкіллі відповідно до методологічних, дидактичних і методичних принципів організації навчання, виховання і розвитку дитини; планувати навчальний матеріал з ознайомлення дітей з довкіллям, визначати мету і провідні завдання на заняттях і в повсякденному житті з урахуванням сучасних вимог до розвитку особистості дитини; розробляти, складати конспекти різних видів занять, сценаріїв свят і розваг, виховних заходів для різних вікових груп, а також добирати і проводити дидактичні ігри, вправи, ігрові ситуації, виготовляти дидактичних матеріал відповідно до мети навчання; проводити педагогічний експеримент, послуговуючись розробленими діагностувальними методиками; зіставляти одержані результати з теоретичними і методичними положеннями науки; контролювати, оцінювати та діагностувати знання, уміння і навички дітей.

4. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Структура навчальної дисципліни

Таблиця 2

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньої програми «Дошкільна освіта»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Усього	у тому числі		
		Лек.	Практ.	Сам. роб.
1	2	3	4	5
Змістовий модуль 1. Наукові засади методики ознайомлення дітей з довкіллям				
Тема 1. Сучасні державні документи щодо охорони життя і здоров'я дітей, впливу соціальної дійсності, на становлення особистості в дошкільному дитинстві.	8	2	1	5
Тема 2. Закон України "Про дошкільну освіту".	8	2	1	5
Тема 3. "Базовий компонент дошкільної освіти" в Україні щодо морально-соціального розвитку дітей.	8	2	2	4
Тема 4. Науково-теоретичні засади ознайомлення дітей з довкіллям.	8	2	2	4
Тема 5. Зміст і форми ознайомлення дітей дошкільного віку з довкіллям.	8	2	2	4
Тема 6. Засоби ознайомлення дітей з довкіллям	8	2	2	4
Тема 7. Форми ознайомлення дітей із довкіллям	8	2	2	4
Разом за змістовим модулем 1	56	14	12	30
Змістовий модуль 2. Методи і прийоми ознайомлення дітей з предметним і суспільним довкіллям				
Тема 8. Методи і прийоми ознайомлення дітей із предметним довкіллям.	10	2	2	6
Тема 9. Екскурсії та бесіди, як прийоми ознайомлення дітей із довкіллям.	9	2	2	5
Тема 10. Ознайомлення з довкіллям засобами дидактичної гри.	9	2	2	5
Тема 11. Виховання у дошкільників відповідального ставлення до довкілля.	9	2	2	5
Тема 12. Методи, прийоми і принципи ознайомлення дітей із соціальним довкіллям.	10	2	2	6
Тема 13. Ознайомлення дітей з явищами суспільного життя.	9	2	2	5
Разом за змістовим модулем 2	56	12	12	32
Усього годин	112	26	24	62

4. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ОПРАЦЮВАННЯ

1.

Порівнян

ня програм «Дитина», «Малюнок», «Впевнений старт»..

2. Технології розвивального навчання.
3. ТРВЗ - один із шляхів розвитку пізнавальних і творчих здібностей й готовності дітей до різних видів праці.
4. Умови формування соціальних мотивів поведінки дитини.
5. Педагогічні інновації в дошкільній освіті.
6. Забезпечення педагогічних умов для реалізації вираження змісту "Базового компоненту" в усі сфери життєдіяльності дитини
7. Дитинство як педагогічна категорія
8. Динаміка інноваційних процесів в сучасному дошкільному навчальному закладі
9. Діяльність як умова формування соціального досвіду в дітей.
10. Закони України «Про освіту», «Про охорону праці», «Про дитяче харчування», «Конвенція про права дитини».
11. Бесіди за дидактичними картинами. Бесіди за змістом репродукцій художніх картин.
12. Дидактичні ігри для розвитку мовленнєвої компетенції
13. Сучасні методи опосередкованого ознайомлення дітей з довкіллям.
14. Програма розвитку дітей раннього віку «Соняшник»
15. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі».
16. «Будинок вільної дитини» М.Монтессорі.
17. «Йєсна-план-школа» П.Петерсона.

18. Антропософські школи Р.Штейнера.
19. “Школа успіху й радості” С.Френе.
20. “Школа для життя, через життя” О.Декролі.
21. Пілотна школа.
22. Програма розвитку дітей дошкільного віку із затримкою психічного розвитку від 3 до 7 років «Віконечко».

6. РОЗПОДІЛ БАЛІВ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Таблиця 3

Для студентів денної форми навчання галузі знань 01 «Освіта», спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньої програми «Дошкільна освіта»

Поточний контроль (мах = 40 балів)													Модульний контроль (мах = 60 балів)	Загальна кількість балів	
Модуль 1											Модуль 2	Модуль 3			
Змістовий модуль 1							Змістовий модуль 2					ІНДЗ	МКР 1	МКР 2	
Пр. роб.1	Пр. роб.2	Пр. роб.3	Пр. роб.4	Пр. роб.5	Пр. роб.6	Пр. роб.7	Пр. роб.8	Пр. роб.9	Пр. роб.10	Пр. роб.11	Пр. роб.12				
2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	2,5	10	30	30	100

Шкала оцінювання

Таблиця 4

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	Відмінно	Зараховано
82 – 89	Дуже добре	
75 - 81	Добре	
67 -74	Задовільно	
60 - 66	Достатньо	
1 – 59	Незадовільно	Незараховано (з можливістю повторного складання)

Поточний контроль проводиться у вигляді усного або письмового опитування.

Теоретична підготовка оцінюється за такими критеріями:

0,5 бала – відповідь поверхнева на основі прочитаної лекції; відповідь хаотична, фрагментарна; відтворення заученого матеріалу без усвідомлення його суті; розуміння і розкриття лише окремих позицій.

1 бал – відповідь послідовна, недостатньо структурована; роз'яснення переважної кількості позицій (без виділення основних позицій); використання тексту лекції та одного підручника.

1,5 бала – відповідь логічна, чітка, структурована; глибоке розуміння

матеріалу, яке включає узагальнені, систематизовані позиції; побудована на основі матеріалу лекції та кількох підручників.

Практичні навички (виконання практичної роботи) оцінюються за результатами виконання практичних робіт. Максимальна кількість балів за виконання кожної роботи – 1 бал. Практична робота може бути оцінена, якщо студент виконав всі завдання, своєчасно оформив роботу, зробив висновки. Максимальна оцінка за практичну і теоретичну підготовку на одному занятті (№№ 1-8) – 2,5 бала, (№№9-13) – 2 бала. Загалом за всі практичні роботи – 30 балів.

Критерії оцінювання індивідуальних завдань. За кожне індивідуальне завдання студент максимально може отримати 10 балів:

1 бал – завдання виконано поверхнево.

2 бала – фрагментарне виконання лише частини (25 %) завдання.

3 бала – фрагментарне виконання лише частини (55 %) завдання.

4 бала – фрагментарне виконання лише частини (75 %) завдання.

5 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювальний (відтворення відомостей без чіткого усвідомлення їх суті).

6 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – копіювально-алгоритмічний (частина відомостей відтворена без чіткого усвідомлення їх суті, частина відтворена і пояснена).

7 балів – завдання виконано повністю. Стиль виконання – евристичний (відтворення відомостей з елементами власних суджень).

8 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – пошуковий.

9 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Стиль виконання – евристичний з елементами пошукового.

10 балів – завдання виконано повністю. Чітка аргументація та виділення ключових позицій. Глибоке розуміння суті виконуваного завдання. Використання новітніх джерел літератури. Оригінальність. Виражений творчий підхід у роботі над виконанням завдання. Стиль виконання – творчий.

Проміжний контроль (модульна контрольна робота) проводиться письмово. Модульний зріз передбачає теоретичні питання, які складаються на основі лекційного курсу, практичних робіт і питань, які виносяться на самостійне опрацювання. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за один модульну контрольну роботу – 30 балів (загалом 60 балів за дві модульні контрольні роботи).

Підсумковий контроль – залік. Оцінювання знань студентів здійснюється за результатами поточного й модульного контролю. При цьому завдання із цих видів контролю оцінюються в діапазоні від 0 до 100 балів включно.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки, або за бажання підвищити рейтинг, студент складає залік у формі *усного опитування*. При цьому на залік виносяться 60 балів, а бали, набрані за результатами модульних контрольних робіт, анулюються. Для отримання заліку потрібно набрати не менше 60 балів

за 100-бальною шкалою.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Богуш А.М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі / Богуш А.М., Гавриш Н.В. // Підручник для ВНЗ. — К.: Видавничий Дім Слово, 2010. — 408 с.
2. Богуш А.М. Довкілля для дітей дошкільного віку у 2-х ч.І. // А.М. Богуш, В.П. Ільченко // Полтава, 2001.
3. Кононко О.Л. Соціально - емоційний розвиток особистості (в дошкільному дитинстві): Навч. пос. для вищ. нав. закл. - К.: Освіта. 1998 - 255 с.
4. Богуш А.М. Методика ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному закладі. /Богуш А.М., Гавриш Н.В., Котик Т.М. - Одеса: ПНЦ АПН України, 2002. - 27 с.
5. Поніманська Т.І. Моральне виховання дошкільників./ Т.І. Поніманська // К.: Вища школа, 1993. - 154 с.
6. Конституція України про права і обов'язки громадян. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/ua/documents/constitution/konstituciya-ukrayini-rozdil-ii>
7. Закон України «Про охорону дитинства» – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14>.
8. Закон України «Про дошкільну освіту». – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>.
9. Зерщікова Т. Екологічний розвиток у процесі ознайомлення з навколишнім / Т.Зерщікова, Т.Ярошевич // Дошкільне виховання. – 2005. – №7. – С. 3-9.
- 10.Базова програма розвитку дитини дошкільного віку «Я у Світі» / Наук. кер. та заг. ред. О.Л. Кононко. – 3-тє вид., випр. – К.: Світич, 2009. – 430с.
- 11.Дитина. Програма виховання і навчання дітей від 3 до 7 років. - К.: Богдана. 2003.-327 с.
- 12.Малятко. Програма виховання дітей дошкільного віку. - К., 1999. - Пед. думка. - 286 с.
- 13.Сучасне заняття в дошкільному закладі: Навчально-методичний посібник / За ред. Н.В. Гавриш; авт. кол.: Н.В. Гавриш, О.О Ліннік, Н.В. Губанова. -

Луганськ: Альма-матер, 2007. - 496с.

14. Діти і соціум: Особливості соціалізації дітей дошкільного та молодшого шкільного віку: Монографія / А.М. Богуш, Л.О. Варяниця, Н.В. Гавриш, С.М. Курінна, І.П. Печенко; Наук. Ред.. А.М. Богуш; За аг. Ред.. Н.В. Гавриш. – Луганськ: Альма-матер, 2006. -368с.
15. Жуковская Р.И. Игра и ее педагогическое значение. / Р.И. Жуковская - М.: Педагогика, 1975.- 112 с.

Додаткова

1. Коментар до Базового компонента дошкільної освіти в Україні: Наук.-методичний посібник / Наук. ред. О.Л.Кононко. - К.: Пед. журнал «Дошкільне виховання» 2003. - 243 с.
2. Новоселова С. Л. Развивающая предметная среда. / С. Л. Новоселова // М.: Дошкольное воспитание, 2001. – 74 с.
3. Фомічова Л.І. Ознайомлення з оточуючим: Навч. посібник. - К.: Благовіст, 2002. - 271 с.
4. Крутій К.Л. Концепція та методичні засади програми «Дитина в дошкільні роки» / К.Л. Крутій // Запоріжжя: ЛПКС. ЛТД. 2003. Вид. 2-ге, перероб. - 400 с.
5. Маліновська Н.В. Методика використання лінгводидактичних ідей С.Ф.Русової у навчанні дошкільників переказу художніх текстів. -13.00.02 - теорія та методика навчання (українська мова). - Автореф. дис. ... канд. пед. наук. - Одеса. - 1997. - 18 с.
6. Лисенко Н.В. Педагогіка українського дошкілля. Навчально-методичний посібник. / Н.В. Лисенко, Н.Р. Кирста // Івано-Франківськ, 2001. – 331с.

8 ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

- 1 Предмет, мета і завдання дисципліни «Ознайомлення дітей з суспільним довкіллям».
- 2 Обов'язки виконавчої влади щодо виконання Закону «Про охорону дитинства» та Конституції України.
- 3 Права та свободи дитини відповідно до закону «Про охорону дитинства»

- 4 Багатодітна сім'я. Державна допомога сім'ям з дітьми.
- 5 Право дитини на освіту та на працевлаштування.
- 6 Основні завдання законодавства України про дошкільну освіту.
- 7 Дошкільна освіта. Дошкільний вік. Система дошкільної освіти.
- 8 Дошкільний навчальний заклад та його повноваження.
- 9 Типи дошкільних навчальних закладів.
- 10 Комплектування груп та педагогічна рада дошкільного навчального закладу.
- 11 Основні завдання органів управління системою дошкільної освіти
- 12 Завдання та функції педагогічної ради дошкільного навчального закладу
- 13 Базовий компонент дошкільної освіти – поняття, структура.
- 14 Поняття педагогічної ради, педагогічне навантаження та атестація педагогічного працівника.
- 15 Методика ознайомлення дітей з довкіллям, як наука, предмет та завдання.
- 16 Поняття та роль довкілля в педагогі, типи довкілля.
- 17 Поняття та роль мікрофакторів, мезофакторів та макрофакторів в соціалізації дитини.
- 18 Пізнавальні, розвивальні і виховні завдання, які повинен вирішити вихователь у практичній навчально-виховній роботі в дошкільному навчальному закладі
- 19 Нова парадигма філософії освіти - екологічний реалізм.
- 20 Порівняння понять індивіда та особистості.
- 21 Розуміння, як важливий процес мисленнєвої діяльності дитини у процесі пізнання довкілля.
- 22 Принципи ознайомлення дітей з довкіллям.
- 23 Інваріантна складова змісту дошкільної освіти.
- 24 Варіативна складова змісту дошкільної освіти.
- 25 Освітня лінія «Особистість дитини» - зміст та структура.
- 26 Освітня лінія «Дитина в соціумі» - зміст та структура.
- 27 Освітня лінія «Дитина у природному довкіллі» - зміст та структура.
- 28 Освітня лінія «Дитина у світі культури» - зміст та структура.
- 29 Освітня лінія «Гра дитини» - зміст та структура.

- 30 Освітня лінія «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» - зміст та структура.
- 31 Освітня лінія «Мовлення дитини» - зміст та структура.
- 32 Наукові засади методики ознайомлення дітей з довкіллям у дошкільному навчальному закладі.
- 33 Діяльнісний підхід до організації життєдіяльності дітей у дошкільлі.
- 34 Програмне забезпечення ознайомлення дітей з предметним довкіллям у дошкільному навчальному закладі.
- 35 Становлення особистості дошкільника у предметно-розвивальному середовищі дошкільного закладу.
- 36 Засоби ознайомлення дітей з довкіллям.
- 37 Картина як засіб ознайомлення з довкіллям .
- 38 Методика застосування карт розумових дій на різних видах занять.
- 39 Форми ознайомлення дітей із довкіллям.
- 40 Сучасні підходи до таксономії навчально-розвивальних занять з дітьми.
- 41 Гра-стратегія - інтерактивна форма навчання дошкільників.
- 42 Характеристика методів і прийомів ознайомлення дітей із предметним довкіллям.
- 43 Організація спостережень дітей у предметному дошкільлі .
- 44 Екскурсії - огляди, розглядання предметів і бесіда про них, екскурсії за межі дошкільного закладу.
- 45 Бесіди за змістом картин.
- 46 Ознайомлення з довкіллям засобами дидактичної гри.
- 47 Структура дидактичної гри. Класифікація дидактичних ігор.
- 48 Ознайомлення дітей з правилами пожежної безпеки.
- 49 Ознайомлення дітей з правилами дорожнього руху.
- 50 Готовність вихователів до реалізації принципів гуманістичної педагогіки.
- 51 Принципи взаємовідносин дітей і дорослих у сучасному освітньому просторі.
- 52 Багатовекторність соціуму у свідомості дітей.
- 53 Ознайомлення дітей з рідним краєм і Батьківщиною.
- 54 Ознайомлення дітей з національними символами України.
- 55 Теорія розв'язання винахідницьких завдань (ТРВЗ).

56 Технології розвивального навчання.